

KRISTON VÍZI JÓZSEF

Múzeumi kapunyitás küszöbén

Csaknem 15 hónapja múlt annak, amikor az akkor még eredeti nevén Vidor Fesztivál záró partija után alkalmi grafiti-munkás fiatalok, sokat tapasztalt helyi és vendégművészek, enyhén őszes hajú, de ismét megfiatalodott zenészek, rég volt osztálytársak és örökifjú szerelemesek, vendéglátók és vendéglátósok egy kis csoportja megpihent, a Benczúr tér és a Széchenyi utca sarki múzeum-lépcsőkön. Már elfolyt az utolsó korty pezsgő, fogytán volt az örökké parázsló cigaretta („Hamvadó cigarettavég...”), de nem fogott a búcsúzástól oly jellegzetesen ideges nevetés. Elmaszatolódtak a szeretet könnyei, kiszáradt ujjak és civilben mosogató-áztatta tenyerek simogatták egymás vállát és arcát, és ezek a tenyerek ismét a – többek babonája szerint szerencsét hozó – meghunyászkodott múzeum-vigyázó oroszlánok háttára tévedtek, valami biztonságot keresve. Még nem volt seholy a hajnal, így a Kisasszony napjára ébredő hölgyeknek és enyhén pocakosodó uraknak még jó volt várakozni – „aki meglátja legelsőként”, így tartja még most is a babona – ez az új Nap külön is szerencsét és újabb sikert hozzon. Vártak hát arra a napra, türelemmel, lassan elcsendesedve, egymásnak dőlve.

Belül, a múzeum elfáradt és nehezen nyíló kapuja és őrfülkéje mögött még pattogott az unaloműző televízió fénye-csíkja, de az éjszakai szolgálatot lassacskán végző biztonsági ember már útját járta a Maróthy Mester s társai által bizony már rég megépített és sokat látott épületben. A szokásos út: csúszóssá gömbölyödött szélű lépcsősorokon már fény nélkül is tájékozódó lábakkal folyosókon végig: hosszú csatába induló hadfiak serege a falon, gazdájukat vesztett monogramos dózsnik, a huszár csapatok mindenkori „Kincsemjeinek” fényképe a kedvesé mellé téve a megfakult posztó vásznain, tárlók üvege mögött; szigorú céhes vasládák, látogatóval kacérkodó, félig nyitott ajtajú szekrények között vezetett az út, míg a lépcsőházban a sötétben is figyelő történelmi elődök, meglett épületek, magyarosba öltözött Ferencz József figyelték az éjjel múzeumi őrét, vagy a későn vendégszobába térő kollégákat.

S az emeleti fő helyen: a mai és a korabeli vármegyei múzeum névadója, Jósa András („Jósa bácsi”, „A nyíri pajkos”) vizsgáló feje, hogy vigyázzon és egyúttal bátorítsa, felderítsen, és hogy – sokszor úgy tűnt – legalább fejbiccentéssel üdvözölje az érkezőt, ha véletlenül nem jutott vagy nagy ritkán elmaradt volna egy illő „Isten hozta!” köszöntésből tőlünk.

Órula és élő-nyüzsgő múzeumot álmódó társairól, a kultúrpalota ügyének mecénásairól szólnak ezek a december elsejei napok (immár negyedik alkalommal), arról az üzenetről, amely már a kezdetektől többek és nem

pontról pontra

egy kiválasztottak ügyének tekintették a nemzet műveltségének csinosodását, az egyén és a társadalom életének kiteljesedését. Hiszen ő írta többek között azt is: „Egy muzeumnak nem lehet kizárólagosan azon czélja, hogy az ősemlékeket meg mentse és megőrizze, sem pedig csak az, hogy unicumjaival dicsekedhessék hanem legfőképen az, hogy az ősmultnak kulturemlékeit minden érdeklődőnek részére szemléltethetővé téve, az ősök iránti kegyeletet felébressze...”

Ha van bennünk még lendület és igyekezet, és immár a középső nagy (és nem a mindig csábítóbb kis) kapu megtalálásának és nyitvatartásának szándéka, hát igen, akkor most kell végre a Jósza András Múzeumba gyűlt és ma is gyűlő, tudós hozzáértéssel és szakmai alázattal rendszerezett régi és új kultúr emlékek szemléltethetővé tétele ismét, minden érdeklődőnek!

Hogy mit, miket tesz közszemlére az avatott közösség a Kultúrák találkozása című új, majd állandó kiállítások első négy-öt nagy egységében, arról hallhattunk ma s hallunk majd az elkövetkezőkben is egyre többet. Hogy miként jelennek meg ezek, arra is történt utalás jócskán, de valljuk meg, ezt, a látvány-sorozatokat, a megvalósítás hogyanját várja mindenki, minden itt is jelenlévő. Várja a szakember, aki nem csak a tárgye gyűtéseket, hanem azok befogadó köntösét: a termeken belül a lassan már-már csak jelképesen zárt tárlók, jelenetek sorát is megálmodta tucatszor. Megálmodta a színeket, tárgy-illatokat (nem a száradó fal és festék vagy a tükröződő parketta-lakk szagáról beszélünk most már), várva az óvatos és hozzáértő restaurátorok által összeállt edények részeinek még visszahangzó tapadását. A csontok, cserepek, fémek, ékes vagy célszerűen összecsiszolózott kövek újra alkotását, megelevenedését egy elődünkké varázsolt test, nemcsak elnagyolt dekor-fej karakterét is megelevenítve. Úgy, hogy a látvány értő mestereivel együtt megvalósulhasson az igyekezet eredménye maga: újonnan megfogalmazott és egyre tökéletesedő ismereteink együttese elődeinkről, mai (sokszor útja vesztésbe is forduló) nemzeti kultúránk gyökereiről, alkotó elemeiről.

Meggyőző és önmagunktól is elvárt hiteles üzenetekkel kell és lehet ismét előlépni, hiszen tudjuk: felnőtt egy generáció, amely vagy zsebet apasztó ócskapiacok mű-kereskedelmének hordalékaiból vagy internetes portálon próbálja igazolva látni fantáziája, a „valódinak, eredetinek” átcímkeztett történelmi fantasy által sugallva őseink, a honfoglalók és a tájat benépesítő és gyarapítók – amúgy és sosem volt – világát. Válogatott textilanyagok ráncolásának gondosságát láthatjuk majd; a régi hétköznapi elhalt mestereinek keze munkája, időt álló ezermester szerszámok megfejthető működése, mozgásuk iránya, az állandóan mozgó elme, a kéz és az eszköz nyomán született alkotások és ünnepi csodák kerülhetnek szem – és (talán nem lesz meghökkentő:) kézközébe. S ahol kell, érdemes és indokolt: képpel, hanggal, további tárgyak egymást váltó fotóinak, modelljeinek segítségével kiteljesítve az emberek, tárgyak és kultúrák üzenetét.

Elrendezve úgy, hogy a termekbe lépő látogató felvigyázó nélkül is biz-

fordulópont

MÚZEUMBA?!

- hova máshova?

37

*2008-ban tízéves a Fordulópont! Ünnepeljük együtt 10. évfordulóját!
10 év alatt nem emeltünk előfizetői díjat, amely 2008-ra is változatlanul csak 2000 Ft.*

*A Fordulópont nélkülözhetetlen folyóirat a nevelésben,
híd a család és az iskola, a kulturális intézmények között.*

Új előfizetőink ajándékba kapják a múzeumpedagógiai szám egy példányát.

www.fordulopont.hu

pontról pontra

tonsággal és bizalommal tájékozódhasson és találja fel (s megkockáztatjuk: találja meg) magát. Elolvashassa azt a csak néhány sornyi-mondatnyi szöveget, amely neki és csaknem észrevétlen eligazításul szolgál, tekintetét tovább vezeti tárgyra, festményre, a szöveg és szavak nélkül is sokat mondó vagy sok mindenről árulkodó képekre, metszetekre, arányos makettekre. Mindannyiunk érthető célja tehát, hogy a látogató kedvet kapjon itt maradni, kószálni, vissza-visszasétálni, s ne „majd, valamikor”, hanem minél előbb visszatérni! Visszatérni egymaga vagy barátaival, elszármazott ismerőseivel, családtagjaival, az általa idekalauzolt vendéidegennel, kedvesével, nap, mint nap látott, de itt más oldalukról megmutató iskolai társaival, gyakran náluk félszegebb tanáraikkal – „vagy csak úgy...”. Csak úgy, mert megszokta, megszokták ismét, hiányolták és nemsokára (nem sokára!) birtokba vehetik a „Jósa múzeumot”, amely a szükséges, várt, de mégiscsak kényszerű be/zártságával az itt dolgozó kollégák lelkén is nyomot hagyott.

Visszatérni! Vagy az életben először betérni ebbe múzeumba („hova máshova...?”). De ehhez az kell, hogy mi üzenjük-sugalljuk, késztesünk: térjen be az itt-honosságára büszke város- és környéklakó, a múzeum létét eleve elváró kultúra-polgár, az adója javát ide fizető vállalkozó, a zsoltaáros Báthorit és Váci Mihályt egyaránt szeretettel megidéző, barátainak ajtaját megnyitó dalos. És a múzeum meg- és felújításán dolgozott munkás, a tervező, a mű vezető, hisz’ (gondoljuk bizalommal), ők is büszkéek lehetnek itteni munkájukra. S nekik köszönhetően térhessen be végre a csak mozgásában lassúbb tempóra kárhoztatott embertársunk vagy a szellemében még friss, nyugdíjas „szabad idős”, vagy a szüleit hétvégén a közeli múzeumba kísérő kicsi gyermek.

Igen, Ő is, az eljövendő embere, a máris valódi látogató, akinek – míg szülei egy kis időt töltenek „a múziban”, majd leülnek a mini kávézóba, lapozgatják a kiállítási leporellót, megveszik a múzeum veretes emléktárgyát – neki, a kicsinek kezébe adják az aranypénnel csokoládé mását, a kicsi tigris leányka-babát, a világot- és autópályát látott kisvakondot (lapátostul). S amikor tisztába tették őt, a kisgyermeket, aki ragaszkodó sírás közepette elköszön a múzeum mosolygós arcú és meleg hangú dajkájától, integetve száll fel szülei (addig is biztonságban volt) kerékpárjának kosárülésébe. Másik kezével erősen fogja apja derekát, nem sokára otthon együtt gyűjtik meg az adventi gyertyát és ő teszi a család asztalára a nemrég kapott nyíregyházi Luca-napi vásárfiát.

És hétfőn reggel örömmel újságolja majd: a hétvégén múzeumban járt, bármennyire is mesebeli lódításnak gondolják ezt a többiek.

S aki nem hiszi, járjon utána, és járjon szintén szerencsével!

(Nyíregyháza, 2007. december 1., a Jósa András Múzeum Napja alkalmából elhangzott előadás szövege)